

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst
Afdeling Inlichtingen

Postbus 20701
2500 ES Den Haag

Telefoon (070) 31 880 04
Telex 31337 MVD/GV/NL
Telefax (070) 31 879 51

Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer

Datum

DISG004400

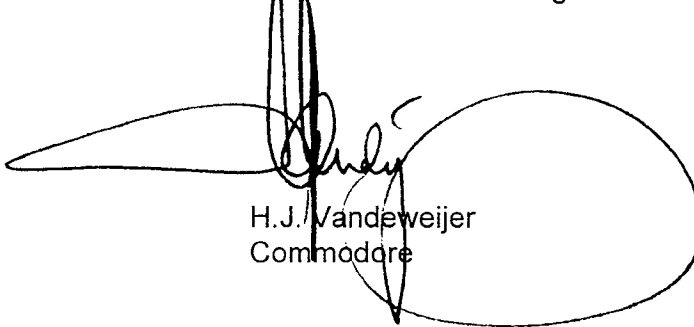
19 augustus 1998

Onderwerp

Voormalig Joegoslavië (30/98)

1. Bij deze doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

H.J. Vandeweijer
Commodore

Bijlagen

één (1)

Bezoekadres

Kalvermarkt 28, Den Haag

Doorkiesnummer

(070) 31 87433

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DISGIBOUM00

d.d. 19 aug 1998

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

DCBC, t.a.v. Hfd Dplg door middel van hardcopy en diskette

INTERN:

HMID

HACIV t.a.v. BCI

HAI

HBMA

MID-cel

Archief

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGENDIENST
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

30/98

(Afgesloten 191200 AUG 1998)

Conclusie/vooruitzicht

De etnische spanningen tussen Bosnische Moslims en Kroaten nemen toe. De politieke spanningen onder de Bosnische Serviërs groeien echter nog sterker.

Het UCK lijkt, als gevolg van militaire tegenslagen, als politieke factor te worden gemarginaliseerd, hetgeen de mogelijkheden voor een door "schaduwpresident" Rugova, de Servische regering en de internationale gemeenschap gewenste dialoog over de politieke toekomst van Kosovo vergroot.

Macedonië dreigt aan interne problemen ten onder te gaan. De situatie in Kosovo kan die problemen alleen nog maar vergroten.

Bosnië-Herzegovina

Moslim/Kroatische Federatie (MKF)

Tudjman wil eenheid onder Bosnische Kroaten herstellen

De Kroatische president Tudjman heeft een ontmoeting gehad met een delegatie van de Bosnisch-Kroatische regeringspartij HDZ (dochterpartij van Tudjman's gelijknamige regeringspartij). Tudjman wees erop dat hij volgens de Kroatische Grondwet de verplichting heeft toe te zien op het heil van de Kroaten, ook die buiten Kroatië. Volgens Tudjman is de eenheid van het Kroatische volk van essentieel belang voor het behoud van "de Kroatische natie in Bosnië-Herzegovina" en om die reden voor de veiligheid van de Kroatische grenzen. Hij kondigde om die reden overleg aan met "alle kandidaten voor de Kroatische zetel in het Bosnische presidium". Tevens onderstreepte hij zijn voornemen om "de verdragen van Washington en Dayton" tot op de letter uit te voeren. Deze ontmoeting en de daarbij aangekondigde beleidsvoornemens vormen een nieuwe indicatie dat Tudjman ernstig verontrust is over de politieke verdeeldheid onder de Bosnische Kroaten nadat het Kroatische lid van het Bosnische presidium Zubak (overigens op initiatief van Tudjman zelf) was ontslagen als leider van de Bosnische HDZ, daarop een eigen partij oprichtte (NHI) en zich opwierp als tegenkandidaat voor de huidige leider van de Bosnische HDZ, Jelavic. Uit Tudjman's aankondiging dat hij met beiden wil onderhandelen blijkt dat hij, waarschijnlijk nog vóór de verkiezingen in Bosnië-Herzegovina, een poging wil doen om de breuk te lijmen. Vermoedelijk is hij vooral bevreesd dat de onderlinge verdeeldheid onder de Bosnische Kroaten in de kaart zal spelen van de Bosnische Moslims, wier betrekkingen met hun "partners" in de Moslim/Kroatische Federatie (MKF) steeds meer gespannen worden.

In dit verband is opmerkelijk dat Tudjman expliciet melding maakt van het verdrag van Washington, dat is gesloten vóór dat van "Dayton". In het verdrag van Washington, bedoeld om een einde te maken aan de strijd tussen Bosnische Moslims en Kroaten, was voorzien in een confederatie van de MKF en Kroatië. Dat zou in de visie van Tudjman een tegenwicht kunnen bieden tegen eventuele dominantie van de Bosnische Kroaten door de drie maal zo talrijke Moslims. In "Dayton" (dat zoals bekend in grote haast tot stand is gekomen) is geen melding meer gemaakt van een eventuele confederatie, zodat de status van "Washington" enigszins onduidelijk is geworden. Uit Tudjman's opmerking kan worden opgemaakt dat hij nog steeds voornemens is de MKF (lees: de Bosnische Moslims) aan dit voornemen te houden.

Aanval HDZ op SDA

De (Bosnische) HDZ heeft een felle aanval ingezet op de belangrijkste Moslim-partij SDA. Aanleiding was het feit dat de SDA ten tijde van de herdenking van de "bevrijding" van de Bihac-regio de HDZ en Kroatië min of meer openlijk had beschuldigd van "agressie jegens Bosnië-Herzegovina" ten tijde van de opstand van het voormalige Bosnische presidiumlid Abdic tegen het gezag van Sarajevo. De HDZ en de Kroatische regering zouden verantwoordelijk zijn geweest voor steun aan Abdic in die opstand. Volgens de jongste HDZ-verklaring is dit in strijd met de feiten, en zou een dergelijke verklaring moeten leiden tot sancties van de kant van de OVSE. Zoals laatstgenoemde opmerking al aangeeft, is deze verklaring (evenmin als die van de SDA) los te zien van de campagne in de aanloop naar de verkiezingen van 12 en 13 september. Maar in samenhang hiermee spelen ook andere factoren een rol. De Bosnische Kroaten streven er, met tenminste passieve steun vanuit Zagreb, naar de banden tussen henzelf en de Moslims niet te innig te laten worden. De Moslims op hun beurt zijn hierdoor verbitterd. Hoewel de opmerking van de SDA primair gericht was tegen de partij van Abdic, de DNZ, die in de regio-Bihac weer een relatief sterke positie heeft opgebouwd, is het een feit dat Abdic tijdens zijn opstand, maar ook na zijn nederlaag, steun vanuit Kroatië heeft ontvangen, vermoedelijk vooral omdat Kroatië hem als een marionet tegen president Izetbegovic en diens SDA achter de hand heeft willen houden. Al met al zijn er nog vele onopgeloste kwesties die de politieke betrekkingen in de MKF belasten, en die een harmonieuze samenwerking tot lang na de komende verkiezingen in de weg zullen blijven staan.

Bosnisch-Servische republiek (RS)

SDS schort verkiezingscampagne op

De voorzitter van de voormalige Bosnisch-Servische regeringspartij SDS, Kalinic, heeft verklaard dat zijn partij de campagne voor de komende verkiezingen opschort. Hij zei dat er sprake is van "een heksenjacht" op de SDS. Om die reden zal op korte termijn het bestuur van de partij bijeenkomen om de situatie te bespreken. Ook verzocht hij om overleg met OVSE-vertegenwoordigers. De concrete aanleiding voor de stap van Kalinic is het feit dat de SDS-top min of meer openlijk wordt beschuldigd van betrokkenheid bij de recente moord op de plaatsvervangend politiechef van "Servisch Sarajevo", Knezevic, een voormalig prominent legerofficier en militieleider. De Bosnisch-Servische minister van Defensie Stankovic (die een soortgelijke achtergrond heeft als Knezevic) had om die reden aangekondigd de beveiliging van de belangrijkste SDS-kandidaat bij de komende verkiezingen, Krajisnik, stop te zullen zetten. Overigens heeft ook de SDS haar tegenstanders, met name president Plavsic en premier Dodik, van betrokkenheid bij de aanslag op Knezevic beschuldigd. Eén en ander houdt verband met de verkiezingscampagne, waarin de SDS de regering verwijt de soevereiniteit van de Bosnisch-Servische republiek (RS) te willen opofferen. Te verwachten is dat beide rivaliserende kampen in toenemende mate elkaars nationalisme in twijfel zullen trekken. Dat kan ook het vredesproces schaden, want beide partijen zullen in de verleiding zijn toezeggingen te doen die een eventuele etnische herintegratie in de toekomst zullen bemoeilijken. Vermoedelijk zal de SDS haar impliciete dreiging met een verkiezingsboycot niet nakomen, want er zijn signalen dat haar populariteit groeit, hetgeen een gevolg is van toenemende teleurstelling van het elecoraat met de resultaten van het regeringsbeleid. Een boycot zou de SDS iedere politieke invloed in de RS en Bosnië-Herzegovina ontnemen.

Tegenstrijdige signalen in kwestie-Knezevic

Er zijn nieuwe ontwikkelingen in het onderzoek naar de moord op Knezevic. Het speciale onderzoeksteam van het ministerie van Binnenlandse Zaken heeft gemeld dat reeds veertig getuigen zijn gehoord. Volgens persberichten zou zich onder hen ook de zoon van de voormalige Bosnisch-Servische president Karadzic, Alexander, bevinden. Tevens zijn er speculaties dat het team op het spoor is van een para-militaire organisatie met nauwe betrekkingen met "leidende figuren in de RS". Latere persberichten melden echter dat Stankovic, mogelijk om die reden, het onderzoek van het team heeft opgeschort. Bovendien is de afgelopen dagen bekend geworden dat het hoofdgebouw van het ministerie van Knezevic op gezag van Dodik is verplaatst van Bijeljina naar Banja Luka. De Democratische Partij van de RS, die wordt geleid door de politiechef van Bijeljina Savic-Mauzer (die zelf vorige maand doelwit van een moordaanslag was) heeft verklaard dat de regering grootschalige criminele activiteiten wil verdoezelen. Mogelijk als reactie daarop heeft Dodik andermaal openlijk bevolen de zaak-Knezevic tot de bodem uit te zoeken.

Hoewel voor- en tegenstanders van de regering-Dodik elkaar voor rotte vis uitmaken en daarbij de kwestie-Knezevic dankbaar aanhalen, wordt het vermoeden steeds sterker dat het daarbij allerminst om een incident ging. Het is niet uitgesloten dat de moord is gepleegd door kringen die van plan waren illegale economische of politieke activiteiten te ontplooiën of te continuëren. Het ligt voor de hand dat personen uit de entourage

[REDACTED]

van Karadzic daarbij een hoofdrol spelen. In dat geval is het niet moeilijk een verband te leggen met Krajisnik, die nauwe banden had en vermoedelijk nog heeft met Karadzic. Maar er moet in dat geval rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat ook politici uit het "gematigde" deel van de RS, die in het verleden ook nauw samenwerkten met Karadzic (zoals Plavsic en Stankovic zelf) ook bij dergelijke activiteiten betrokken zijn of waren. Dat zou een goede reden zijn om het onderzoek naar de moord op Knezevic op te schorten. Dodik, die tot zijn benoeming tot premier een marginale rol speelde in de Bosnisch-Servische politiek (het behoort tot de merkwaardigheden van de Bosnische politiek dat de leider van één van de kleinste partijen *ipso facto* de meest geschikte premierskandidaat is), heeft waarschijnlijk relatief schone handen en kan daardoor aandringen op een grondig onderzoek, maar hij moet er rekening mee houden dat een dergelijk onderzoek ongewenste verbanden aan het licht brengt en derhalve ook als splijtzwam zou kunnen dienen voor het Banja Luka-kamp.

VS assisteert bij herstel verwarmingssysteem Banja Luka

Dodik en Plavsic hebben een ceremonie bijgewoond bij het begin van het herstel van het stadsverwarmingssysteem van Banja Luka. Dit miljoenenproject kwam tot stand met substantiële Amerikaanse financiële hulp; naar verluidt gaat het om het grootste Amerikaanse financiële project in de RS sinds het begin van de oorlog. Plavsic legde in haar redevoering een verband met de komende verkiezingen en wees erop dat er de regering-Dodik alles aan gelegen is om de leefomstandigheden van de Bosnisch-Servische bevolking te verbeteren door het contact met de internationale gemeenschap te intensiveren. Hoewel het juridisch niet onder het "beïnvloeden van kiesgedrag" kan worden gerubriceerd, kan het geen toeval zijn dat de Amerikaanse autoriteiten juist nu een kostbaar project initiëren dat een bijdrage levert aan het verbeteren van de leefomstandigheden in Banja Luka. Gehoopt wordt dat dit "steuntje in de rug" aan Plavsic c.s. zich over een maand vertaalt in stemmenwinst voor de regeringspartijen. Het is denkbaar dat die partijen een dergelijke steun broodnodig hebben, want zoals gezegd zijn er aanwijzingen dat de Bosnische Serviërs teleurgesteld zijn in de resultaten van de verkiezingen en zich mogelijkerwijs weer kunnen richten op de SDS.

SRNA het zwijgen opgelegd

RS-minister van Informatie Vasic heeft aangekondigd het werk van het Bosnisch-Servische persbureau SRNA "op te schorten". Het bureau zou zich schuldig hebben gemaakt aan het verspreiden van tendentieuze informatie en onwaarheden. De schorsing zou voortduren tot het bestuur van SRNA in de gelegenheid is geweest de kwestie te bespreken. Plavsic heeft gesteld niet over de stap van Vasic geconsulteerd te zijn, maar zij heeft wel begrip geuit voor die maatregel. Vasic werkte zijn beschuldigingen niet verder uit, maar het sterke vermoeden bestaat dat SRNA in zijn ogen te sterk is verbonden met de SDS, wier spreekbuis SRNA lange tijd is geweest. Het afgelopen jaar is met name tussen Plavsic en haar rivalen in de SDS zware strijd geleverd over de controle over de nieuws- en informatievoorziening en hoewel Plavsic en de regering-Dodik stappen hebben ondernomen om hun controle over SRNA te vergroten, heeft dat persbureau in hun visie nog steeds te veel begrip voor kopstukken van de SDS. Er is geen reden om aan te nemen dat SRNA inderdaad bewust feiten heeft verdraaid, maar gezien de belangrijke rol die de media spelen in de RS, de rest van Bosnië-Herzegovina en vele andere post-communistische landen, is vermoedelijk sprake van een poging tot censuur van de kant van Vasic, Plavsic en Dodik. Gezien Plavsic's eerdere pogingen haar tegenstanders de mond toe snoeren (die overigens door dezen met gelijke munt werden terugbetaald) en het begrip dat de internationale gemeenschap daarvoor op kon brengen, moet worden aangenomen dat ook deze inbreuk op de persvrijheid door de vingers zal worden gezien.

Regering-Dodik verwerpt Onafhankelijke Media-Commissie

De Bosnisch-Servische media (niet SRNA, maar het "officiële" station in Banja Luka) hebben gemeld dat de RS-regering niet instemt met het besluit van HV Westendorp om een Onafhankelijke Mediacommissie (IMC) in het leven te roepen. Als reden werd gegeven dat de werkzaamheden van die commissie de macht en invloed van de regering zouden beperken. De RS-regering kondigde aan geen afgevaardigden voor het bestuur van de IMC (dat zou moeten bestaan uit OVSE-vertegenwoordigers en afgevaardigden van de bevolkingsgroepen) te zullen benoemen. Ook deze melding onderstreept hoe de Bosnisch-Servische regering, in weerwil van haar relatief gematigde reputatie, in werkelijkheid denkt over persvrijheid. De oprichting van de IMC houdt verband met de wens van de internationale gemeenschap om de controle over de informatievoorziening uit de handen van de nationalistische partijen te halen. Alle etnisch-nationalistische partijen in Bosnië-Herzegovina, met inbegrip van de Bosnisch-Servische regering, achten die controle uiterst belangrijk. Voor de RS-regering speelt vermoedelijk ook de overweging een rol dat zij er door haar tegenstanders van wordt beschuldigd een loopje te willen nemen met de Bosnisch-Servische belangen en dat zij

[REDACTED]

dus behoefte heeft aan argumenten dat dit niet juist is. Maar gelet op de strijd om de media die ook vorig jaar door Plavsic is gevoerd, is er geen reden om aan te nemen dat dit tactische argument van doorslaggevend belang is.

Kroatië

Kroatië weigert Montenegrijnse hulp

De prefect van het Kroatische district rond Dubrovnik heeft verklaard niet bereid te zijn Montenegrijnse hulp te aanvaarden bij het bestrijden van de bosbranden die het district teisteren. Hij stelde dat de Montenegrijnen eerst hun verontschuldiging moeten aanbieden voor de misdaden die zij in de oorlog van 1991/92 hadden aangericht. Bovendien gaf hij aan het Montenegrijnse aanbod hypocriet te vinden, omdat de Kroaten die de branden bestrijden, onder meer worden gehinderd door de aanwezigheid van mijnen in het grensgebied. Inderdaad zijn er bij het beleg van Dubrovnik in 1991 vele misdaden begaan, waarin Montenegrijnse dienstplichtigen in het toenmalige Joegoslavische Volksleger een aanzienlijk aandeel hebben gehad. Uit de betreffende uitspraak blijkt dat dat nog niet vergeten is. Dat kan negatieve invloed hebben op de toenaderingspogingen die Montenegro doet ten opzichte van Kroatië, bijvoorbeeld in de kwestie rond het schiereiland Prevlaka. Hoewel Kroatië zonder enige twijfel geïnteresseerd is in een oplossing van dat probleem en belangstelling heeft getoond voor de Montenegrijnse voorstellen daartoe, zal voor Kroatië ook meespelen dat het niet van plan is zonder aanleiding Servië te provoceren door te innige contacten met Montenegro

Jovanovic zal Zagreb bezoeken

De Joegoslavische minister van Buitenlandse Zaken Jovanovic heeft aangekondigd op 18 augustus een bezoek te zullen brengen aan Zagreb. Met name in de periode van het herstel van het Kroatische gezag over oost-Slavonië en de schendingen van de mensenrechten waarmee dat gepaard ging, waren de betrekkingen uiterst koel. Maar inmiddels acht de Joegoslavische regering de tijd rijp om de betrekkingen verder te normaliseren. Een belangrijke overweging daarbij zal zijn dat Joegoslavië behoefte zal hebben aan internationale steun in het Kosovo-conflict en hoopt op sympathie van de kant van Kroatië, dat immers in Bosnië-Herzegovina eigen problemen met moslims heeft. Bovendien zal een rol spelen dat Montenegro heeft bedreigd de kwestie-Prevlaka bilateraal met Kroatië te regelen, hetgeen Belgrado om vele redenen niet zal waarderen. Wat Jovanovic in ruil te bieden heeft is niet duidelijk, te meer daar Kroatië weet dat al te innige contacten met Joegoslavië het eigen internationale aanzien niet ten goede zal komen. Overigens zal ieder Servisch/Kroatisch contact in zowel Kosovo als Bosnië-Herzegovina met argwaan worden bekeken.

HDZ tegen tweetalige borden in Istrië

De regionale partijtop van de HDZ op het westelijke schiereiland Istrië heeft geprotesteerd tegen het feit dat de leiding van het district op het gebouw waarin zij gevestigd is, een bord heeft laten aanbrengen waarop naast een Kroatische, ook een Italiaanse tekst is aangebracht. De HDZ wees erop dat dit een schending is van de Grondwet, die alleen het Kroatisch tot officiële taal bestempelt. Impliciet werd gesteld dat de Istrische politieke leiding de problemen in het gebied wil internationaliseren. Istrië is het enige deel van Kroatië (afgezien van de voormalig Servische gebieden) waar de HDZ voortdurend een minderheidspositie heeft moeten bekleden ten opzichte van partijen die nationaal gezien in de oppositie verkeren. In Istrië, waar een etnisch-Italiaanse minderheid is geconcentreerd, is de belangrijkste partij de IDS, die aandringt op eerbiediging van de rechten van nationale minderheden en op meer autonomie voor Istrië, waarvan met name de kuststreek relatief welvarend is. Wat bij de reactie van de HDZ zonder twijfel een rol speelt, is de vrees dat die pleidooien zullen worden geïntensiveerd als de sociaal-economische crisis in Kroatië nog dieper wordt (analoog aan de groei van de roep naar meer onafhankelijkheid van Kroatië en Slovenië toen de economische crisis in Joegoslavië toenam). Bovendien kan de HDZ vrezen dat als de centrale figuur in de Kroatische politiek, Tudjman, van het toneel verdwijnt, een periode van diepe politieke en economische chaos zal volgen die in de kaart zal spelen van oppositiepartijen als de IDS. Overigens moet Kroatië de indruk vermijden dat het de rechten van de Italiaanse minderheid wil reduceren, omdat Italië daarover met Kroatië een verdrag heeft gesloten en de naleving van dat verdrag met argusogen volgt.

Grensincident tussen Kroatië en Slovenië

Het Kroatische ministerie van Buitenlandse Zaken heeft een formeel protest ingediend bij het buurland Slovenië over de "annexatie" van Kroatische dorpen. Het zou gaan om vier dorpen in het grensgebied op Istrië. Het zou volgens deze verklaring een onaantvaardbare schending van de territoriale integriteit van Kroatië betreffen en de regering zei zich het recht voor te behouden om haar belangen op gepaste wijze te beschermen. Slovenië heeft in een eerste, informele reactie gesteld dat het slechts gaat om de toewijzing van

[REDACTED]

kadastrale nummers aan woonhuizen. Het botert allerminst tussen Kroatië en Slovenië. Reeds sinds de gezamenlijk uitgeroepen, maar in de praktijk door grote rivaliteit gedreven, onafhankelijkheid is er sprake van onderlinge twisten, met name over het grensverloop. De afgelopen jaren is het herhaaldelijk gekomen tot incidenten in vooral de Baai van Piran, voor Slovenië de enige toegang tot de Adriatische Zee. Recentelijk was er sprake van wederzijdse beschuldigingen omdat de Sloveense regering had besloten om de produktie van de zich op Sloveens grondgebied bevindende, maar nog ten tijde van het oude Joegoslavië met wederzijds geld gebouwde kerncentrale van Krsko te nationaliseren. Daarop dreigde Kroatië de afname van stroom van die kerncentrale stop de zetten. Kennelijk is dat voor Slovenië aanleiding geweest om in ieder geval te dreigen met het tot Sloveens terrein verklaren van omstreden gebied in Istrië. De onderlinge wrijvingen wortelen niet alleen in de ontstaansgeschiedenis van beide landen (Slovenië verklaarde zich in 1991 onafhankelijk toen Kroatië daar eigenlijk nog niet aan toe was, terwijl Kroatië vervolgens geen vinger uitstak tegen het Joegoslavische Volksleger uit vrees een etnisch conflict op eigen bodem over zich af te roepen), maar ook in het feit dat zij zich elkaars concurrent achten op het gebied van toerisme en integratie in de westerse politieke, economische en veiligheidsstructuren. Het zit Kroatië hoog dat Slovenië kennelijk eerder in aanmerking komt voor toetreding tot de NAVO, terwijl Slovenië met recht vreest dat Kroatië, ondanks de sociaal-economische problemen, een regionaal militair overwicht ontwikkelt. Om die reden zijn in de toekomst nieuwe onderlinge problemen bijna onvermijdelijk.

Joegoslavië

UCK zou NAVO bedreigen

Volgens persberichten heeft het "Kosovo Bevrijdingsleger" (UCK) een verklaring uitgegeven, waarin de NAVO wordt gewaarschuwd tegen het stationeren van troepen aan de grens tussen Kosovo en Albanië. Volgens de betreffende verklaring zou het UCK dat als een vijandige daad beschouwen, en deze als zodanig beantwoorden. Deze oproep lijkt authentiek, maar heeft toch verdachte elementen. Inderdaad kan de stationering van NAVO-eenheden aan de grens met Albanië de aanvoer van mensen en middelen van en naar Kosovo compliceren. Bovendien is in het verleden in UCK-kringen reeds gesproken over groot-Albanese sympathieën, hetgeen ook wijst op authenticiteit van het bericht. Anderzijds is het uiterst onwaarschijnlijk dat het UCK dermate provocatieve dreigementen zou uiten ten opzichte van de internationale gemeenschap, omdat dit de internationale sympathie voor de etnisch-Albanese zaak zou kunnen ondergraven. Bovendien is er geen duidelijkheid over de politieke opstelling van het UCK. Om die reden moet er rekening mee worden gehouden dat de betreffende verklaring slechts de mening van een klein deel van de leden van het UCK vertegenwoordigt, of dat er zelfs sprake is van Servische desinformatie met als doel de internationale sympathie voor het UCK te ondergraven.

UCK lijkt aan de verliezende hand

Op 10 augustus heeft een commandant van het UCK in een interview verklaard dat het UCK nog steeds de steun van de bevolking geniet. In een andere verklaring heeft de (ditmaal anonieme) UCK-top verklaard dat het UCK nog steeds in staat en bereid is het gevecht te voeren, ondanks de recente Servische offensieven. Albanen uit "alle drie de Albanese centra [waarschijnlijk wordt daarmee Albanië, Joegoslavië en Macedonië bedoeld] werden opgeroepen zich aan te sluiten bij het UCK. Ondanks de krijgshaftige taal zijn er redenen om aan te nemen dat het UCK in moeilijkheden is. De oproep tot eenheid, in combinatie met de verzekering dat het UCK nog gevechtsgereed is, wijst erop dat de militaire situatie zich niet noodzakelijkerwijs in het voordeel van het UCK ontwikkelt. Dat de betreffende commandant zich geroepen voelt om te verzekeren dat het UCK nog steeds de steun van de bevolking geniet, kan erop wijzen dat hiereen twijfel bestaat en de populariteit van het UCK onder de Kosovo-Albanen aan slijtage onderhevig is.

Verschillende bekendmakingen over verliescijfers

Een in naam onafhankelijk, maar in de praktijk vermoedelijk door het Servische ministerie van Binnenlandse Zaken gecontroleerd comité heeft bekend gemaakt dat in Kosovo sinds 20 juli, de dag dat de Servische politie de aanval inzette op het UCK, 14 Servische politie-functionarissen en 217 Kosovo-Albanen om het leven zijn gekomen. Ruim 400 andere Albanen zijn vermist. In de periode tussen 1 januari en 27 juli zouden volgens een andere, eveneens pro-Servische, bron reeds 44 Servische politiefunctiearissen zijn gedood en bijna 100 gewond. Een afdeling van het Rode Kruis in Pristina heeft bevestigd dat ruim 400 Albanen zijn gekidnapd of door de Servische autoriteiten zijn gedetineerd. Het aantal gekidnapte Serviërs zou bijna 200 bedragen. UNHCR heeft verklaard dat het aantal ontheemden in Kosovo 167.000 bedraagt. Het aantal vluchtelingen buiten Kosovo zou volgens deze verklaring ongeveer 70.000 zijn. Het is uiterst moeilijk om betrouwbare cijfers te krijgen over de exacte omvang van het menselijke lijden in en rond

[REDACTED]

Kosovo. De door de Serviërs genoemde cijfers zijn zonder enige twijfel te laag, terwijl de door de Albanese bronnen genoemde cijfers te hoog zijn. De UNHCR-schattingen omtrent vluchtelingen (die zouden neerkomen op minder dan 15% van de bevolking) zijn vermoedelijk accuraat, maar geven ook geen betrouwbare weergave van de gevechten. Er zijn vele gevallen bekend waarin het UCK de gehele bevolking van een plaats of streek aanmoedigde te vluchten omdat dit de internationale sympathie voor de Albanese zou kunnen vergroten. Aanhoudende oproepen van de Servische autoriteiten aan de burgerbevolking om terug te keren, worden door het UCK gecensureerd of tegengesproken.

"Mujahedin" zouden naar Kosovo zijn getrokken

Het Kroatische dagblad "Glas Slavonije" heeft melding gemaakt van een "opvallende afname" van het aantal islamitische fundamentalisten in de centraal-Bosnische stad Travnik. Uit de context kon worden opgemaakt dat dit mogelijk verband houdt met het feit dat een aantal van deze "mujahedin" naar Kosovo zijn overgebracht met als vermoedelijk doel het UCK bij te staan in de strijd tegen de Serviërs. Zeker gezien de recente etnische spanningen in Travnik zouden de Kroatische media er juist belang bij hebben de islamitisch-fundamentalistische "dreiging" in die stad op te blazen. Dat dit niet gebeurt, wijst erop dat de melding in essentie juist is. Reeds eerder waren er indicaties dat er betrekkingen bestonden tussen de Bosnische Moslims en hun geloofsgenoten in Kosovo. Hoewel veel daarvan propaganda leek te betreffen (zoals het bericht dat het UCK wordt aangevoerd door een voormalig bevelhebber van de Bosnische strijdkrachten) lijkt een dergelijk bericht uit "onverdachte" hoek erop te wijzen dat niet alles onjuist is.

Rugova vormt onderhandelingsteam

De schaduwpresident van Kosovo, Rugova, heeft aangekondigd een team te hebben gevormd om met de Servische autoriteiten te onderhandelen. De Servische regering heeft hierop gereageerd met de verzekering dat zij nog altijd tot een dialoog met de Kosovo-Albanese bereid is. Tot op heden hanteerden beide partijen voor de ander onaanvaardbare voorwaarden voor een "onvoorwaardelijke" dialoog. Rugova c.s. achten zich gebonden aan de in 1991 uitgeroepen onafhankelijkheid van Kosovo. De Servische regering had aangegeven slechts te willen spreken over een vorm van autonomie, maar niet in de mate van de periode 1974/89. Bovendien eiste zij dat het geweld van het UCK eerst moest worden stopgezet. De aankondiging van Rugova en de reactie van de Servische regering lijken bedoeld als indicaties dat beide partijen de genoemde voorwaarden niet meer zien als harde eisen, maar ook zonder toenadering in dialoog willen treden. Dat wil echter niet zeggen dat zij ook bereid zijn inhoudelijk water bij de wijn te doen, hoe zeer de internationale gemeenschap dat ook zou wensen. Zowel Serviërs als Albanese hebben in de eigen achterban extreem-nationalisten die eventuele concessies aan de ander zouden afstraffen. Voor Rugova lijkt bovengenoemde aankondiging in te houden dat hij zijn pogingen om het UCK te laten deelnemen aan de regering en de besprekingen met de Servische autoriteiten, mislukt acht. Het UCK was voor Rugova een belemmerende factor, omdat het nog verder ging in zijn eisen dan Rugova, en omdat het voor het UCK uiterst moeilijk bleek een coherente politieke doelstelling te formuleren. Zeker gezien de militaire verliezen die het UCK de afgelopen weken tegen de Serviërs geleden heeft, is Rugova nu kennelijk van mening dat het UCK nu geen politieke factor van doorslaggevend belang meer is.

Demaci aanvaardt positie in UCK

De leider van de belangrijkste etnisch-Albanese oppositiepartij PPK in Kosovo, Demaci, heeft een recent verzoek van het UCK om tot de politieke top van dat leger toe te treden, aanvaard. Zelfs heeft Demaci verklaard de voorwaarde van het UCK, dat hij alle functies in de PPK neerlegt, in te willigen. Demaci uitte andermaal felle kritiek op Rugova, die hij ervan beschuldigde een te zwakke opstelling ten aanzien van de Servische onderdrukking in te nemen. Demaci verklaarde niet met Rugova om de onderhandelingstafel te zullen plaatsnemen. Demaci verklaarde dat hij zijn rol zag in het "spelen van een leidende rol in het bouwen van de instellingen van Kosovo". Een andere politieke leider van het UCK heeft gesteld dat Demaci een rol zal spelen als bemiddelaar tussen diverse politieke groeperingen in Kosovo. Hij zei dat de internationale gemeenschap Demaci moet steunen als zij wil dat de Kosovo-Albanese met één stem spreken. Hij stelde echter eveneens dat het UCK de regering van Rugova of het onlangs gekozen schaduwparlement niet erkent. Volgens zowel Demaci als (andere) UCK-woordvoerders zijn de dagen van Rugova geteld, omdat hij niet gesteund wordt door "de grootste macht in Kosovo".

Demaci is altijd de grootste concurrent van Rugova geweest binnen het leiderschap van de Kosovo-Albanese. Hij heeft inderdaad de recente schaduwverkiezingen geboycot en beschuldigt Rugova ervan niet namens de meerderheid van de Kosovo-Albanese te kunnen spreken. Inderdaad zijn er aanwijzingen dat de

[REDACTED]

steun voor Rugova onder de Kosovo-Albanezen afneemt. Demaci denkt daarvan gebruik te kunnen maken. Maar in feite lijkt hij degene die het grootste risico loopt. Hij dreigt de PPK van zich te vervreemden in een periode dat diverse spelers (de Serviërs, maar in zekere zin ook Rugova en last but not least de internationale gemeenschap) er belang bij hebben het UCK als politiek/militaire factor te marginaliseren. De verliezen die het UCK de afgelopen weken tegen de Servische veiligheidstroepen heeft geleden, vergroten namelijk de kansen op de door Serviërs, Rugova en de internationale gemeenschap gewenste dialoog. Komt die dialoog tot stand en heeft zij resultaat, dan is Demaci degene die gemarginaliseerd wordt.

SPS wijst dialoog met "terroristen" af

De secretaris-generaal van de Servische regeringspartij SPS heeft onderstreept dat er geen onderhandelingen zullen plaatsvinden met "terroristen". De SPS zal alleen bereid zijn te onderhandelen met vertegenwoordigers van de politieke partijen van de Albanese minderheid in Servië. Deze uitspraak is allerm minst nieuw; het feit dat de Servische autoriteiten weigeren met "terroristen" (lees: vertegenwoordigers van het UCK) te onderhandelen, is reeds vaak benadrukt. In de huidige context is het belang van deze uitspraak er met name in gelegen dat de SPS (en dus de Servische regering) slechts wil onderhandelen met de door Rugova onlangs ingestelde delegatie. Deelname daaraan door het UCK, met inbegrip van Demaci, wordt dus door de Serviërs afgewezen.

Oplopende sociale spanningen in Vojvodina

Er zijn meldingen dat de sociale en etnische spanningen in de noordelijke, voormalig autonome provincie Vojvodina oplopen. Er zouden zich conflicten voordoen tussen etnische Hongaren en Kroaten enerzijds en Serviërs anderzijds. Vojvodina was in het verleden Hongaars gebied en is na de Eerste Wereldoorlog aan Joegoslavië toebedeeld. De Joegoslavische dictator Tito vormde in 1974, evenals hij bij Kosovo deed, Vojvodina om tot een autonome provincie in Servië. De toenmalige Servische partijleider en huidige Joegoslavische president Milosevic heeft de autonomie van beide gebieden in 1989 herroepen, omdat hij die autonomie beschouwde als een poging van Tito om de macht van Servië te verkleinen. In tegenstelling tot de Albanese in Kosovo, hebben de Hongaren in Vojvodina nooit de meerderheid van de bevolking gevormd. Hoewel de spanningen in Vojvodina nooit zo hoog zijn opgelopen als in Kosovo, zijn daar ook talloze bronnen van spanning. Ten eerste is geheel Joegoslavië ten prooi gevallen aan een diepe economische crisis en het ligt voor de hand dat deze het hardst toeslaat in de gebieden van de etnische minderheden. Bovendien zijn in Vojvodina duizenden Servische vluchtelingen uit met name Kroatië, maar ook uit Bosnië-Herzegovina gevestigd, die niet al te positief staan tegenover etnische minderheden, zeker de Kroaten die na de Serviërs en Hongaren de grootste bevolkingsgroep in Vojvodina vormen. Daarbij komt dat de spanningen rond Kosovo en Montenegro ook hun weerslag hebben in Vojvodina, al was het maar omdat grote problemen bestaan met de oproep van etnisch-Hongaarse en Kroatische dienstplichtigen naar die gebieden. Om al die redenen is de kans groot dat de spanningen in Vojvodina verder zullen toenemen. Een openlijk conflict à la Kosovo is echter, zeker op korte termijn, onwaarschijnlijk, omdat de Serviërs niet zo veel prestige toekennen aan Vojvodina als aan Kosovo, en omdat de Kroaten en Hongaren aldaar de wijk kunnen nemen naar relatief welvarende landen.

Macedonië

Macedonië zegt dat UCK nu via Macedonië opereert

Een Macedonische topfunctionaris zou hebben verklaard dat het UCK van Macedonisch grondgebied gebruik maakt om wapens van Albanië naar Kosovo te smokkelen. Zij zouden steun ondervinden van etnisch-Albanese bewoners van Macedonië. Gegeven het feit dat de Servische en Joegoslavische veiligheidsdiensten het UCK met name in de grensstreek met Albanië slagen hebben toegebracht, is het denkbaar dat de directe aanvoerroutes van het UCK vanuit Albanië steeds verder afgesneden worden. Tegen die achtergrond, en juist omdat er in de Macedonische grensstreek met Albanië en Kosovo ook overwegend etnische Albanese gevestigd zijn, ligt het voor de hand dat het UCK voor zijn aan- en afvoer inderdaad in toenemende mate van Macedonisch grondgebied gebruik zal gaan maken. De Macedonische autoriteiten zijn, zeker in het "Albanese" deel van het land, nauwelijks in staat tot krachtdadiger optreden dan de Albanese. Toch zal er Macedonië veel aan gelegen zijn om niet openlijk en concreet bij de onlusten in Kosovo betrokken te raken. De activiteiten van het UCK kunnen het Albanese separatisme in Macedonië alleen maar aanwakkeren. Een eventuele onafhankelijkheid voor Kosovo zou een precedentswerking hebben.

Macedonisch-Albanees politiek leider is Macedonisch bewind "zat"

De leider van één van de belangrijkste partijen van de etnische Albanezen in Macedonië, Xhaferri, heeft verklaard dat de Albanezen het Macedonische bewind "zat" zijn. Volgens Xhaferri hebben de Macedoniërs met geweld hun bewind opgelegd en voeden zij het nationalisme zodanig dat alle Albanezen gedwongen worden voor hun rechten op te komen. Hij wees erop dat de Macedonische Albanezen in een betere positie zijn om te strijden dan hun volksgenoten in Kosovo, omdat het Macedonische leger niet te vergelijken is met het Joegoslavische. De uitspraak van Xhaferri is niet vrij van verkiezingsretoriek, want in Macedonië vinden in oktober a.s. parlementsverkiezingen plaats. Toch zijn zijn woorden een indicatie van het feit dat de spanningen tussen etnische Macedoniërs en Albanezen steeds verder oplopen. Het is een ontwikkeling die reeds was ingezet vóór de huidige crisis in Kosovo was losgebarsten en die zijn wortels heeft in de diepe sociaal-economische crisis in Macedonië. Zowel onder etnische Albanezen, die klagen over voortdurende discriminatie, als onder de Macedoniërs, die vinden dat aan de Albanezen te veel concessies worden gedaan, groeit het nationalisme en het valt te betwijfelen of de huidige regeringscoalitie, die bestaat uit relatief gematigde vertegenwoordigers van beide bevolkingsgroepen, opnieuw een meerderheid van de stemmen kan behalen. Een overwinning van de oppositie kan de etnische spanningen alleen maar verhogen, nog afgezien van de vraag in hoeverre de kwestie-Kosovo de verhoudingen onder druk zal zetten.

Socialisten willen coalitie niet onder alle voorwaarden voortzetten

De Socialistische Partij van Macedonië, een kleinere (en voornamelijk etnisch-Macedonische) partij in de Macedonische regeringscoalitie, zal de verkiezingen van oktober a.s. ingaan zonder afspraken met andere partijen. Een voortzetting van de huidige coalitie is niet volledig uitgesloten, maar de partij zal daarover pas na de verkiezingen besluiten aan de hand van voorwaarden aan de andere partijen in de coalitie. Overigens sloot de partij evenmin een coalitie met andere, momenteel in de oppositie opererende partijen uit. Tussen de regels door suggereerde partijleider Ivanov Dzingo dat hij beschikbaar is als opvolger voor de huidige president Gligorov. Het lijkt erop dat de Socialistische Partij afstand neemt van de coalitie en dan met name van de grootste partij SDSM van premier Crvenkovski. Dat wijst erop dat de socialisten bevreesd zijn dat de coalitie inderdaad een verkiezingsnederlaag zal lijden en alle opties open willen houden. Gegeven het feit dat ook de Socialistische Partij een van de meer gematigde partijen in het Macedonische politieke spectrum is, is onduidelijk hoe zij zich een coalitie met meer nationalistische partijen voorstelt.

SDSM beschuldigt Bulgarije

Onlangs heeft een woordvoerder van de SDSM kritiek geuit op Bulgarije. Dat land zou hebben verklaard dat Macedonië en Bulgarije een gezamenlijke geschiedenis en taal hebben. Letterlijk zouden Bulgaarse autoriteiten het land hebben omschreven als "het enige land dat grenzen heeft met zichzelf". Er zou zijn gesuggereerd dat het probleem na de volgende Macedonische verkiezingen zou worden opgelost. Volgens de SDSM betreft het een inmenging in de interne aangelegenheden van Macedonië, omdat deze verklaring slechts kan worden gezien als een steunbetuiging aan de meer nationalistische Macedonische oppositie, met name de grootste oppositiepartij VMRO-DPMNE. Feitelijk betrof het volgens de verklaring van de SDSM een nauwelijks verkapt pleidooi voor een Groot-Bulgarije. Uiteraard is ook hier de komende stembusstrijd de beslissende factor, maar tegelijkertijd geeft de verklaring aan hoe diep de problemen van Macedonië zijn. Bulgarije heeft reeds ten tijde van het ontstaan van Macedonië verklaard het bestaan van het land Macedonië te erkennen, maar niet dat van een Macedonisch volk of een Macedonische taal. Die taal is in de visie van Bulgarije een dialect van het Bulgaars, waarmee inderdaad grote verwantschap bestaat. Kennelijk is de SDSM bevreesd dat een overwinning van de nationalistische oppositie (d.w.z. van de VMRO-DPMNE) en de gelijktijdig te verwachten versterking van de Albanees-nationalistische partijen iedere grond voor interetnische samenwerking doet wegvallen, hetgeen (mede gelet op de crisis in het land) tot het uiteenvallen van Macedonië kan leiden. Hoewel Bulgarije zich tot nu toe ten aanzien van Macedonië gematigd heeft opgesteld (in de wetenschap dat het uiteenvallen van dat land tot internationale confrontaties kan leiden) zou die opstelling moeilijk vol te houden zijn als Macedonië aan de vele interne tegenstellingen te gronde zou gaan. Overigens zijn er in dat geval meer kapers op de kust: Albanië (waarheen de Macedonische Albanezen reeds nu de blik gewend hebben), Griekenland (dat zeker in de begintijd grote problemen had met het bestaan van Macedonië) en Servië (dat niet blind is voor de belangen van de etnische Serviërs in Macedonië).